

ХАМДУСТЛИКДА

ХОРИЖДА

© Руминия маъмурлари Венгриядан Руминиянинг собиқ ички ишлар вазири Александр Драгичини қайтариб беришни талаб қилдилар.

Ташкилий қўмити.

* ...Ўз ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий-ҳуқуқий тараққиёт йўлимини танлаб олиш республиканинг қатъий позициясидир.

қўшин асосида қурилган давлат сифатида тасаввур этмокдамиз. Янги Конституция, қонуни чикарувчи, иж-
ликни таъкидлашга ҳож-
булмаса керак.
(Давомий 2-бетда).

Абдуқодир Раҳмонбердиев бош кинимлар фабрикасининг 1-дехида би-чиғчи бўлиб ишлайди. У зиммасидаги вазифани ҳар доим сифатли адо этади.

||| СУРАТДА: Абдуқодир Раҳмонбер-
диев.

Андрей Пипченко сурати.

● Утган 70 йил ҳаёт талабғина байрамларини кўрдик. Минг шукрлар бўлсинки, Ватанимизда истиқлол шамоли эсга жуда кўп нарсалар ижобий томонга ўзгарди. Элимизнинг унутилми бўрилатган маънавий қадриятлари тикланипти. Миллий урф-одатларини ва удуларимизга кенг йўл очилди, ҳақиқийнинг азиядн қон-қонига сиқилган кетган ҳаёт ва хайрат байрамлари яна аввалдек нафис шодликлари билан нишонлamoқда. Бироқ шах-шубҳасиз уларнинг ичидан энг ифтихорлиси, қувончлиси Ўзбекистоннинг бутун жаҳонга танилишига йўл очиб берган Муस्ताқиллик куни байрами бўлиб қолади. Шахримиздаги йирик районлардан бири — Собир Раҳимов райониди ҳам бу санага тайёргарлик қизғин. Бу ҳақда район ҳокими Қурайилла РАЗОҚОВ мухбиримизга қўйидагиларни айтибди:

Биз ҳам ҳамма қатори район миқёсида ўтказиладиган байрамга тайёргарликни анча илгари бошлаб юрган ёдик. Раёқондаги барча муассасаларнинг ишларини мувофиқлаштириш ҳамда байрамни кўнгилдагидек ўтказиш мақсадида ташкилий комитет,

лишчи ва сахналаштирувчи гурuhlар тузилди. Шуни таъкидлаб ўтиш жоизки, Мустиқиллик байрами тантаналари районимизда бир неча кун davomida, яъни Мам. ёр. марказида, — Райондаги Мустиқиллик кўнига бағишланган асосий тантаналар қаерда ўтказилади? — Мустиқиллик байрамига бағишлан-

давом этади. Ҳамин 30-га маҳаллаларнинг ҳар биттасида бадиий—темастик кечалар ўтказилади. Унда маҳаллалар аҳли ҳанаскорларнинг концерти, шонир билан учрашувлардан баҳраманд бўлишлари мумкин бўлади.

булишди. Умуман районимиздаги 4 та маданият уйи байрам кунларида ташкилот, корхона ва маҳаллалар хизматига бўлади. Корхоналар ва фабрикаларда ҳуш бўлиш ва кўрсатиш байрами

газмалари ташкил қилинади. Умуман, байрам учта бўлимдан ibорат бўлади. Дастлаб болаларга таллуқли дастур намойиш этилади. Район ёшлар иттифоқи томонидан дейфлорация, шуб

Районимизда 4 та интернат, 1 та болалар уйи мавжуд. Булар учун байрам муносабати билан корхона ва ташкилотлар томонидан махсус сوغалар тайёрланмоқда. Ушбу махсус сугалар, баъзи

лашмода, Хокимият томонидан 30 та маҳалладаги Улуғ Ватан уруши, Афғонистон уруши широкчиларига ва кам таъминланган 300 дан зиёд oilага соғм-саломлар тақдим этилади. 120

Шу кунларда ҳар бир давлатнинг ва

мақаллаларда байрам олдидан ободон-
лаштириш ва безаш ишлари қизгин да-
вом этмоқда. Қорасарой, Сағбон куча-
лари ва Қашшофлар уйи олдида Узбе-

Халиқимиз ҳаёти Ҳасановнинг муваффақиятлари кистон Республикаси Мустақиллик куни тантаналарининг ўзидан аёс эттирган учта панно ўрнатилди.

— Албатта, Мустақиллик куни район ҳокими қўлуни қўйган ҳақиқатларга ҳам тантанали равишда эътибор қилинади. Халқимиз неча ўн йиллик исқаниқлардан сўнг том матнода оозодлик, Мустақиллик, истиқдолга эришди. Шу сабабдан ҳам Мустақиллик тантаналари

— Бейтисин, тугага тугепа билан бори
азалий одаг. Шундай экан, кор-
хоналар ушбу кутлуг байрамга ози-
нида халкимиз канчалик кун ийра-
кунаса хакидир. Шунинг учун ушбу
кунни кизикарли, мазмуни, кишил-
лардидаг утирадиган ва кейинги йил э-
л-овлакига багис ва ийраку билан ба-

на бўлсада ўз ҳиссаларини қўшиш ниятида тайёргарлиқни адлақачон бошлаб юборганлар. Жумладан, «Миконд» заводида Ўзбекистон Республикасининг

Суҳбатдош
Дилшод ИСРОИЛОВ.

киришга ёпиқ бўлади.

ТАШКИЛИЙ ҚҰМАНТА.

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг бир йиллигига

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЎЗ ИСТИҚЛОЛ ВА ТАРАҚҚИЁТ ЙЎЛИ

(Давоми.
Бошланғич 1-бетда).

Бизнинг демократия тўғрисидаги тушунчаларимиз Шарқ ва Ғарб, Жануб ва Шимол мамлакатлари ёришган энг яхши нарсаларини ўзидан муассасалаштиради. Лекин демократиянинг бу қондалари, меъёрлари жонжон халқимизнинг гўя бой тарихий ва маданий таърибасига, унинг турмуш ҳақидаги тасаввурларига мос келиши керак. Халқимизни ҳаётини нимадан ва қандай бошлашга кун-тун ўргатиш зарур бўлган қандайдир фаҳмсиз деб тасаввур этиш керак эмас.

Тўртинчидан. Биз кўп асрлик мустақам маънавий таъинларга эгамиз. Ўзбекларнинг ақсариёти ўзининг шахсий фаровонлигини эмас, балки оиласининг, қариндош-уруғлари ва яқин одамларининг, қўни-қўшинларининг омон-эсонликларини биринчи ўринга қўяди. «Бу эса энг олий даражада маънавий қадрият, инсон қалбидини гавҳардир» деб фахр билан ёзади муаллиф. Баъзи бирлар, ўз дастурларидан ёзганларидек беғона андозаларга асосланиб, халқ қалбиди ости-устун қилишга ҳажонот! Ақсинча, халқимиз бозор муносабатларини ўзлаштириб, ҳозирги оғир пайтда қариндош-уруғчилик, меҳр-оқибат ва ўзаро ёрдам руҳини сақлаб қолиш жуда муҳимдир. Ватанпарвар бўлган тадбиркор кишиларга бундай ёндошув ҳеч ҳам зиён келтирмийди.

Бешинчидан. Биз ҳоржик демократиядан шахсининг буюқдор эркинлиги ҳоҳишдаги таъриблардан ўзини учун фойдали нарсаларини олишнинг мумкин. Президент бу масалаларда ҳам ўз қарашларидан изчилдир. Тараққиётнинг дунёвий йўли тўғрисида кўп марта гап борган Туркия иқтисодиётда шунинг учун ҳам кўп нарсаларга эришдики, бу мамлакатда муқаддас Қуръон таълимоти давлат воситаси эмас, балки фуқароларнинг буюқдор ишидир. Турк давлатчилигининг узлуксиз таърибаси 600 йилга яқиндир. Бу ерда тараққиётнинг кўпгина йўл-йўриқлари синиб кўрилади ва энг самарали натижалар бериладигани топилади. Давлатнинг диндорларнинг қонуний ҳуқуқлари тўғрисида ғамхўрлик қилиши масаласига келсак, эса, биз бу ишда тобора изчиллик кўрсатамиз. Давлат ҳар бир мусулмон учун муқаддас бўлган Маккага Мадинага ҳаж қилишда зарур ёрдам беради. Бу сўзларнинг адолатчилигини амалиёт тасдиқлаб турибди.

Муаллиф маънавиятини қайта тиклаш тўғрисидаги энг ағури фикрлари билан баҳамлашади. Баъзан ҳамма нарсаларга ва ҳатто гўш шаҳсий (хатто динга ҳам) давлат кўзи орқали қараб бизга маъмурий «бўйруқ» билан тузумни ҳукмронликдан мерос бўлиб қолган. Аввалги маъмурий ҳукмронлик психологиясида «Бир-лиқ» ёлғиштириш олатини ҳам олганми. Афсуски, ҳамма вақт ҳам моҳиятга эътибор берилмасдан кўпроқ шаклга мувофиқлаштирилган. Бундан эътироз ва тушунмовчиликлар пайдо бўлади: нима учун Ўзбекистонни гўё яна ўзгалар йўлига бошлашмоқда? Шу муносабат билан Республика Президентини Ўзбекистон яна кимгадир бўйсунмиш учун мустақил бўлмаганлигини таъин бир қарра алоҳида таъкидлади.

Ҳар бир оқидий одам миллати, маданияти, тили, тарихий таъдирини муштарак бўлган кишилардан ҳамма фойдали нарсани олиш кераклигини яхши билади. Ўрни келганда ҳеч ким бизнинг тарихимиздан сўнги 70 йилни ва шу даврда тарқиб топган кўп томонли алоқаларни ўқиб-ўқиб ташлаб оламнинг айтиш керак. Ўйлаймизки, Исом Абдуғаниевичнинг бу фикрлари ҳам китобхоналар томонидан қўллаб-қувватланади.

Кўпчиликка бизда ҳам, ҳоржикда ҳам Ўзбекистон ва унинг раҳбарларини гўё «коммунизм»га амал қилишда айбонлардан нарчаш маънавийликларини маълуум. Ўй-юзи, бизнинг ёндошлар тарафдорини Аммо янғ таъриқий «ўтган» мамлакатлар ҳам ўзларидан меҳнат қилиши ва ҳам таъминланган фуқароларини иқтисодий ҳимоялаш тизимини: бепул таъмин бериш ва тиббий ёрдам қўрсатиш, бошқа кўпгина нарсаларини қўллаётган экан нима учун биз бундан воз кечишимиз керак? Яна шунинг ҳам айтиш керакики Ўзбекистон фуқароларининг 70 фоисини бозор иқтисодиёти ша-

ронларида ҳам ўз турмушларини бу иқтисодий йутуқларсиз тасаввур эта олмайди. Ночор, бемор кишиларга ҳамма — Президентдан тортиб маҳаллагача ёрдам беришади.

Олтинчидан. Миллий, инсоний гуруҳ тадбиркорлигини қудратли маънайдир. Ўзбеклар ҳамма вақт гуруҳли, мард ва мустақил бўлганлар. Бу ҳам ўз йўли-мизнинг энг муҳим белгисидир. Бокимандлик, ўз оиласи учун фойда келтирадиган иш жойини излаб топишни истамастлики рағбатлантirmаймиш. Бу бизларнинг кишиларимизга муносиб эмас. «Насарма социализм» келтириш бу иллат уларнинг айби эмас, балки қудратидир.

Исом Каримов Республика фуқароларини ишбилармонлик ва шахсий иқтисодий фаолиятини янги куч билан авж олдиришга даъват этар экан, гўя ҳақдир. Бизнинг халқимиз давлатдан тиланчилик қиладиган нозор ва беморлардан иборат эмас. Бундай кун кечирмоқчи бўлсак биз ҳеч қачон қишлоқ ҳўжалигимиз, саноатимиз, фаъ ва нозорлашиб қолган таълим тизимларимизни янгилаш учун маблағ тўплай олаемиз. Қонун ва давлат нуфузи билан мустақамланган ишбилармонлик ҳалол пул топиш учун кенг имкониятлар очади. Маҳалларнинг катта тарбиявий имкониятларидан фойдаланган ҳолда унинг касаначилик, ҳўнарамдчилик, шахсий ҳўжалиқлар ташкил этишга таъсирини кучайтириш мумкин. Шу ҳолда ўз-ўзини таъминлашнинг талайгина имкониятлари топилади.

Еттинчидан. Халқимиз ва давлатимиз учун маданият олий ўқсатидир. Ўзиз жамиятимиз халқ адолатига яқинлаша олайди, кўп нарсани йўқотиши мумкин. Китобдаги талайгина сатрлар Ўзбекистонда умумбашарий кўришни бўлган маданиятни қўллаб-қувватлаш чоралари ҳақидаги ғамхўрлик билан сугорилган. Бу — ақлий маданият: таълим. Меҳнат маданияти: юқори малака ва ўз иш учун масъулият. Ишбилармонлик маданияти: иқтисодий тадбиркорлик, ҳалоллик ва самарадорлик. Турмуш маданияти: инсонийлик, халқ айналарига содиқлик, тарихий хотира ва ахлоқ поклиги. Миллатлараро муносабатлар маданияти: Ўзбекистон барча фуқаролари томонидан уларнинг миллати, диний эътиқодидан қатъи назар, бир-бирини ўзаро ҳўқуқ ҳўрмат қилиши, бир-бирини ўргатиш ва бир-бирини ёрдам беришга тайёрдир. Хўқуқий маданият: етук қонунлар ва барча фуқаролар, партиялар, жамоат ва диний ташкилотларнинг қонунга сўзсиз ҳўрмати. Китобини диққат билан ўқиб, экансиз, ҳўқиди ана шу ҳўқсалаарга келиш мумкин.

Халқимиз учун маданиятнинг бўлиш бадавлат ва ўзига ишонч демаскидир. Бунинг учун маблағларни давлат газ-насандиганга қидириш керак эмас. Олий ўқуа юртларининг ўқитиш, талабаларининг ўқитиш, мутахассисларни олимларимизнинг ихтирос этиш ва янгиликларини жорий этиш, ишчи ва деҳқонларга эса давлат ҳўқмронлигисиз, балки бозор эҳтиёжлари қонунлари муносабатларини ўзаро мувофиқлаштириб турган шароитда меҳнат қилишга тайёрликларини янада масъулиятдор ва ҳалол баҳолаш лозим бўлади.

Саккинчидан. Жа-мийятимиз учун сиёсий маданият жуда зарур. Лекин у бўш жойда эмас, балки маданиятнинг барча бошқа соҳалари пойдевори устида қад рўстай олади. Акс ҳолда умумий манфаат йўлида маърифатли дунёдагидек унутилиш керак эмас. Асосат беришдан танқид ўрнига ҳалқ бизнинг айрим сиёсатдонлардан «инқилобий вазиёт» қўруқлиги ва «кўп қон тўкиш» таъдидини олади. Бундай ҳолда халқнинг катта қудратига дуздор қилиш ҳам мумкин. Бизнинг Президентимиз маъна шу барча масъулиятсизликларга ҳар бир киши ва давлат бахт-саодати учун умум-халқ меҳнати йўлини қар-ши қўяди.

«Муҳолифат» сўзи катта маънога эгадир. Ғарбда у маърифатпарвар жамиятга ўзига хос йўлданма вази-фасини ўтайди. У ерда му-лоҳиқий бўлиш осон эмас. Бизнинг юртимиздаги муҳо-лиқий кучлари орасида ҳам оқил, масъулиятли се-задиган кишилар топилишига аминман. Улар билан биз мулоқот олиб бордик ва олиб борамиз. Лекин қо-

нуний ҳўқимият конститу-циявий тузум ва тартибни ҳимоя қила олиши шарт. Ғарб бу масалаларда жуда та-сирчан сабоқлар беришти. Халқимиз ҳаққоний тар-за барча сиёсий партия ва ҳаракатлардан фуқаролар тинчлигини талаб этмоқда. Бўйсиз ўзи шундай ҳам Ўзбекистонда осон бўл-маган иқтисодий вазиётни мушқуллаштириб юбориш мумкин.

Тоққизинчидан. Исом Каримов китоби моҳияти-нинг ўзига халқимизнинг ҳозирги давлати тарихий йутуғи сифатидаги мустақил Ўзбек давлати ҳақида, Ўз давлатидан гуруҳлини ва ватанпарварлик жаҳондаги кўпгина мамлакатлар фуқароларига тараққиётнинг олдинги марраларига чиқиб олишга қўмақлаштиди. Дав-латимизнинг бошқа мамла-катларга қўшиб юбориш ҳақи-да мулоҳаза юритаёт-ганлар қарашларини тушу-ниб қийин. Биз турк ва мусулмонларнинг маданий яхлитлигини сўзсиз қўл-лаб-қувватлашимиз. Лекин ўйлаб топилган бугунги кун учун ҳавойи лойиҳаларга қаршимиз. Мамлакатимиз заминда яшаб турган ва ўзини ватанпарвар, деб ҳи-соблаган ҳар бир киши унинг яхлитлиги ва жипслигини ас-раб-авайлаши шарт.

Исом Каримовнинг ҳў-қуқ ва кенг қўламли китоби давлатдек иқтисодий со-ҳада муайян ҳўқсалаарга келиш имконини беради. Хўқуқий давлат, бу фақат қўруқ маъсуд бўлмасдан, кишилар иқтисодий муноса-батларини иқтисодий-тарихий боғлиқлик ҳолида ифода этиш, ташкил этиш, тар-тибга солиш ва эркинликни ҳимоя қилиш умумий шак-лидир. Хўқуқий давлат бу халқ суверенитети гўйсини ифода этувчи қондалар, идоралар ва меъёрларнинг муайян тизимидир. Хўқиди ана шу халқ суверенитети давлат суверенитетининг асоси ва маънайдир. Халқ суверенитетининг ифодаси шунинг суверенитет мам-лакат барча аҳолисини ва бутун ҳўқуқини таъдидлаш бўлган ва ҳўқуқ-ларнинг муқассами бўлиб, иқтисодий ҳаётининг қонун-лари ва оммавий-сиёсий таърибни белгилаб беради.

Давлат ҳўқимияти суве-рентетининг мустақамлаш-ҳамда ҳўқуқ устиворлигини қарор топтириш икки қадим-дизор боғлиқ жараёндир. «Ўзбекистоннинг ўз истислод ва тараққиёт йўли» китоби-нинг ўқигандан сўнг бизда фуқаролар демократик жа-мийят қўришга ишонч мус-тақамланади.

Ҳақимият янги андозасини ва ҳўқуқ давлати назария-сини ишлаб чиқиш узвий боғлиқдир. Бу матрица-парвар дунё тараққиётда давлатимиз ўрнини белги-лаш, жамият эришган, қадуб қилиш ва фойдалани-ши керак бўлган умумин-соний қадриятларини тан олишни талаб этади.

Исом Каримовнинг китоби-да янги жамиятга хос бўлиши керак қўйилган уму-сий ҳўқуқийларга таъриф берилган.

Бу негизга инсон, унинг манфаатлари, фаровон тур-муш кечирishi қўйилган жамиятлар. Яманиятин ри-вожлантиришнинг бошқа бар-ча омиллари инсон ҳи-зматиға қўйилиши керак.

Бу ҳўқуқ ва иқтисодий адолат қондалари негизга қўрилган жамиятлар. Хў-қуқ адолат идеалларини ифо-да этади. Адолат инсо-ний тарихида энг инсон-парвар ва илғор гонлардан биридир. Бу билан у киши-ларнинг кўп асрлик орау-ларини рўёгоҳ чикаришга даъват этилган бунинг жамият эҳтиёжларига тўла-тўқис мос тушади.

Бу ҳўқуқ давлатида му-жассамлини топган юксак демократия жамиятидир. Хўқуқ давлатини шаклланди-риш жамият томонидан демократия қондаларини ағаллаштириш талаб этади. Бу ҳўқуқий қонуннинг усти-ворлиги, давлат ва унинг идораларининг қонунга боғлиқлиги, шахс эркинли-гини таъминлаш, давлат ва шахсининг бир-бири олди-даги ўзаро масъулияти, мустақил давлат ҳўқимия-тин ҳўқимияти ақришти қондалари асосида ташкил этиш ва юритишдир.

Бизнинг мамлакатимиз ҳозирги шароитда янги жамият — демократия ва иқтисодий адолат жамият сари ҳаракатининг бошлан-ғич босқичида турибди.

Ахмад САИДОВ, ҳўқуқшунослик фанлари доктори.

«Тошкент ва тошкентликлар» танловига

Ўзбекистон миллий боғи.

Бу боғнинг энг тўрида Алишер Навоий ҳазратларининг улуғвор ҳайкали қад рўстлаб турибди. Гўё у ҳазрат келувчиларини мар-ҳабо деб қўтиб олаётгандек. Боғ қўйни висол айёмида, болалар-

Ўзбекистон миллий боғи.

Ўзбекистон миллий боғи.

нинг шўх-шодон кулгусидан ҳамisha порлаб туради. Қўнгли соф, янги олий бўлган барча инсонларни ҳазрат Навоийнинг руҳи қўла-ласини.

Рустам Шарипов суратлари.

© Танлов бош ҳўқимси — «Узвестрой» қўшма корхонаси.

ДИЛ ИЗҲОРИ

ДОНИШАМАНДЛАР даврга йиғилишиб: «Кин-дик қонимиз тўқилган заминга қандай сифат берамиз?» деб қизгин баҳс қилишди. Ҳар хил фикрлар айтишди. Ниҳоят, ҳаммалари яқдиллик билан «Она» сўзини лойик қўрибдилар.

Тошкентим, мен ҳам сени «Она шахрим» деб фахру гуруҳ этаман, эро сени севган ҳар бир дил ўз розилигини тараннум этмай қолмай юк. Ошиқ севганидан кўп сўйласа, севгиси тўғайли ўзри бор, дейдилар. Сени ҳар қанча маъдэ эти-шим севгимдан, бешиқча севганимдандир.

Юрак сўзларимга қўлоқ тут, она Тошкентим! Файласуф бир шор: «Юрак ўзинг бир парча-сану, бутун тенни соласан ишга!» деб хитоб қилган экан. Сenga ҳамду сано ўқиш учун қўлим-га қалам олдим, юрак фаввора бўлиб, дур сўз-лар чашмаси қайнаб-тошди. Ҳиссиёт ўзи шун-дай, Дил нимами сўйса, тил уни қўйлайди.

О, она шахрим, сенинг довуригини етти ик-кимага ёйган халқининг фазлу фазилатини биле-санми! Бу кўп халқини таъриф-таъсиф этишга нафрат ўзбек тили, жаҳон тилларининг сўз бо-лигини сенинг сарфласа ифодага қудрати етар-қимми! Сенинг фарзандларинг доно, танти, дил-каш, дили пок, нияти соф, очик чеҳра, меҳри-миё, меҳмоннавоз, ишонувчан, меҳри дараё, ақли зинбардир.

Сен жуда кўҳна, донишманд шахарсан, кўпни кўргансан, асрларнинг юк-ташишларини елкан-да кўтаравериб чиққан шахарсан! Сен йиллар ўтган сайин нақирон бўлаверадиган шахарсан! Сен ораб-балолардан, фалокат-машаққатлардан дом омон қолган шахарсан! Сен жабуру жафо-лар чеккан, душманларингдан бошингга маломат тошлари теккан, жангу жадалларга қўқсинган қалқон қилиб тиккан мардона шахарсан! Сен миллион-миллион фарзандларингни азоб-уқубат-лардан, тўфон-зилзилалардан, қуллик занжирла-ридан асраб-авайлаб олиб ўтган, нурафшон кун-ларга етказган шахарсан! Сен Кўш бўлиб, Ой бўлиб, юлдузлар чамани бўлиб фарзандларинг-ни олға ундаган азамат шахарсан! Шор Махсуд Шайхзода айтгандек: «Тошкентни севмоқлик юракнинг иши»!

ТОГДАН ТУШГАН НОМ

ТОШКЕНТИ Мунчалар қиройли ном! «Тош» сўз-да метинлик, жинслик, қаттиқлик, мангулик, сил-лилик, ҳўси-латофат ва ёқимлилик бор.

Она Тошкент, номинг ўзингга, тақдирингга, бердошингга ва камолдинга ўхшайди.

Биласанми, сенинг энг қадимий номинг Чоч эди. Бу сўз аслида «тоғ» ва «тош» маъносини берган. Қўҳна замонларда маҳаллий аҳоли се-нини шерий томонингидеги Чотқол—Қўрма тоғ-ларини «Кўҳ Чоч» деб атаганлар. Маъна шу Чоч тоғидан оқиб тушадиган ҳозирги Чирчиқ—«Оби Чоч», яъни «Тоғдарё» ёки «Тоғдарё» тушуниси-ни англатган. Бу ном аста-секин дарё воҳсига ҳўтган, сўнг сенинг номинг Чоч бўлган. Буни бир муеррич: «Тоғдан дарёга, дарёдан воҳсига, воҳ-дан шахарга қўчган ном» деб шерҳлайди. Қўр-дингани, она шахрим, сенинг биринчи номинг Дунё тоғи — Тиёна-Шон эгадигани Чотқол—Қў-рма тоғларидан тушган.

«Чоч» номинг зардуштийларнинг муқаддас ки-тоби «Авестода» ҳам тилга олинган. Араблар-нинг аливбосида «Ч» ҳарфи йўқлиги учун сени «Шош» деб аташган. Урта аср жуғрофиячилари ўз асрларидеги номини Бинкет ва баъзан «Ма-динат-аш-Шош» деб ёзганлар.

О, она шахрим, турли замонларда, турфа тил-ларнинг талаффузида номинг тарих эъланларига ҳар хил атамалар олди. Маъна улардан намуна-лар: Чоч, Шош, Чочистон, Шошкент, Мадина-аш-Шош, Бурж-аш-Хитора («Тош қалъа»), Бин-кет, Бинкет, Таркан, Тошкан, Тошкент... Яна хитойча «Ш», лотинча «Терра Лапидеа» (Тош-қўрғон) деганини ҳам сenga нисбат беришади.

Номингнинг турлича ҳилда айтилсалар ҳам «Тош» сўзига монанд «Тошкент» бўлиб қолмаверди. Биласанми, фарзанди турмаган ота-оналар, улар-га умр тилаб «Тошхон», «Тошбек», «Тошўлат» деб бежиз исм қўймаганлар, «Бошинг тошдан бўлсин» деб бежиз дуо қилмаганлар. Сенинг ҳам номинг Тош, умри боқий шахарсан! Фар-зандларинг ҳамма замонда улуғларан каби, ке-йинги давринг ҳам номингга сифат бердилар. Сени «Тошкент — нон шахри», «Тинчлик шахри», «Гўллар шахри», «Бог-роғлар шахри», «Кўш шахри», «Дўстлик шахри», «Жасорат шахри» деб таъриф этадилар.

Сен ширин-шарбат эдинг, гўзал табиятли эдинг, бойлигинг бисёр эди, яхши эдинг. Тари-хингда ағулар сenga бўридек кўз тикиб, мўр-малаҳдек ёпирилиб келавердилар. Мағриб-

дан «икки шоҳли» Искандар Зулқарнайн босиб келиб, қамал этди, забт этди. Араблар сени эгаллаб зардуштийликни йўқотди, Исомни олиб келди. Машриқдан чиққан бўриавлод қонхўр Чингизхон лашкари ўлкаларни ёндириб, хоки-тупроқ этди. Эҳ-э, она Турон, не-не жангу-жадал-ларни кўрмади! Улкан Ватанда сомонийлар, қора-хонийлар, ғазнавийлар, салжукийлар, қорахитой-лар лашкар сурдилар, қиргин қилдилар, ҳоким бўлдилар, юрт бойлигини таладилар.

Ўзбекининг мардона серкорлари, сардорлари, сарбонлари, саркардалари, халқ қаҳрамонлари она-Турон, она халқ, азиз эрк — эркинлик учун жон фидо қилдилар. Саркардалар сўтгани Амир Темур адолат қилиш билан Туронда Кўш бўлиб порлади, мазлум туронликларини мўғул истило-сидан истиқлолга олиб чиқди. Лекин, водериғ, асрлар ўтиши билан шахзоделар, амирлар, хон-лар буюк Амир Темур салтанатини талашиб-тор-тишиб таназулга учратдилар. Ҳар бир хон ўзига беқ, ўзига хон бўлди, улуғ салтанат бўлинди. Бў-лигини эса бўри ер, дейдилар.

Турон тарихига Спитамен, Муканна, Жалопид-дин Мангуберди, Темур Малик каби халқ қаҳра-монларининг номини афсонавий даражадаги шон-шўхратлари билан олтин ҳорфларда эзиб қў-йилди.

СЕВМОҚЛИК ЮРАКНИНГ ИШИ

О, она Тошкентим, сенинг ҳўсия-ҳўсини бўл-ган деворларни ким қуватди? Гир етронингда Қўймак, Қўқон, Қашкар, Лебаз, Таштупул, Қора-сарой, Сатбон, Чигатой, Кўча, Самарқанд, Камо-лон, Бешқоқ деган 12 дарвозанг қўнпая-қўн этилиб, шундай улуғ шахар бедервоза қолдинг!

Қизил салтанат замонда кўп азизлар чек-динг. Ҳавон бўлганди, сувар ифлос бўлди, тупроқинг заҳарланди, бог-роғларинг пайқон қи-линди, обидларинг бузилди, дарёларинг қур-ди, жер-сойлар бекилди.

Улуғ Ватан уруши деб, миллионлаб ўғлонла-ринг, дилбар қизларинг шехда кетдилар, минг-минглаб фарзандларинг душман қўлига тушиб, ҳеч бир айбсиз «Ватан хонин» бўлди. Шунда ҳам чиндинг, миллионлаб етимларинг беврингга олиб, воёга етказиб бердинг! Урушга нон-туз, кийим-кечак, қўрол-аслаҳани ҳам сен тайёрлаб бер-динг! Шоҳмад ва Баҳри она бўлиб 14 етимини боққанларинг эвазига қизил салтанатдан нима олдинг!

«Инқилобдан кейин минглаб фарзандларинг «қўлоқ» бўлиб ўзга юртларда очден қирилди, халқ ҳимоячилари «босмачи» бўлди, ўзбегим ҳоржик элларга тарикдек сочилиб кетди.

Туронингнинг ўғил-қизлари беврингга яшол-мади. Фуқат ҳоржикга сургун қилинди, Мукимий Кўкелдошда яшаб қолмади. Халқ бахти ва эрки учун курашган Ақмал Икромов, Файзулла Ҳўжаев, Абдулла Қодирий, Чўлпон, Фитрат... яна минглаб ўғлонларинг отилди. Уларнинг пок қон-идан долларлар ундик, булар шахидлардан ибрат олган яхши инсонлар эди, улор билан ҳаёт тўлиб бораверди.

Душманлар сени ҳар қанча топтасалар ҳам, камолга интилдинг, оғир-машаққатли йўллардан ўтинг, душманларинг завог топди, чунки ҳақ — ўз йўлида қарор топди.

АЛЛОМАЛАР ЕҚАН МАШЪАЛ

О, она Тошкентим, сенинг аллома-уламола-ринг, олиму фозилларинг, билимдон доноларинг Қол ва Ҳол илмларини муқаммал эгаллаб, каш-фийлар ҳазинасини очганлар, Ёрдаги заррадан Зўҳул юлдузининг сирингача синчиқлаб ўрганган-лар.

Жаҳон илм-фанига улкан ҳисса қўшган Мусо Муҳаммад ал-Хоразмий, Абу Наср Форобий, Абу Райҳон Бериуний, Абу Али ибн Сино, Махмуд Қошғарий, Юсуф Хос Ҳожиб, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий каби юзлаб Турондаги сиймола-ринг дунёга энг тарагганлар.

Дин ва шариятнинг улуғ алломалари Аҳмад Яссавий, Ат-Термизий, Ал-Бухорий, Ҳўжа Аҳро-сингари азиз-авлиёлар диллардан дилларга кў-чиб, асрлар оша номлари яшаб келмоқда, улар-нинг Исом ҳақидаги асрларини ҳатто билимдон араблар ўқиб-ўрганадилар.

Она Тошкентим, сенинг беврингга дунёга маш-хур Абу Муҳаммад Матроний, Шоший-Омрий, Иброҳим аш-Шоший, Шарафуддин Илокий, Абу Бакр Шоший, Али Банокатий, Бадриддин Чочий, Ҳамидууддин Тошкандий, Мирий Чалобий, Мавло-но Обид Ҳаттот, Шоҳаким Тошкандий (Ҳолис), Муҳаммад Солиҳ, Эшонхўжа Тошкандий (Ҳолис), Муҳаммад Юнус Котиб каби олиму фозил фарзанд-ларинг ижод қилганларки, ўзга бир миллатда шундай улуғлар бўлганда оламга фахр-ифтихор билан номларини ёрдинлар.

XV асрнинг забардаст адоби ва шoirин Зай-ниддин Восифий сenga шеврий ҳасида бағишла-ган, сenga яшаган ва сенинг беврингга дафн этилган. Улуғбекнинг шоғирдан Али Қўшчининг набираси, буюк олим Ҳўфиз Кўҳкии ҳам сenga яшади. 1584 йили вафот этди, бу табаррук зот Кафрўл Шоший жавориди, унинг меҳбарасига кираверишда ўнг тарафга дафн этилган, дейди-лар.

Буюк шoir ва саркарда Заҳрирдин Бобур сenga бир неча бор келиб, Ҳиндистон сари юз-ланганда ҳам беврингга «идолаб» сафарга йўл олган.

Буюк Алишер Навоийнинг пири-устози ва дўсти Абдурахмон Жомий 1479 йил 13 июль кунин сenga қадам ранжиди қилган, бир мудат яша-ган, бу пайтда Зайниддин Восифий у зот билан кўришган.

Маърифат шахрисанки, сенинг беврингга минг-минглаб шoirлар, алломалар, олиму фозиллар, хўнарамд устозлар камол топиб, янги давринг илм машъалини ёқдилар.

Забардаст адиблардан Абдулла Қодирий, Чўл-пон, Фитрат, Усмон Носир, Ҳ

Халқимиз не-не оғир кунларни бошидан кечирмади. Қатагонлик, ундан кейинги турғунлик, йиллари кишиларимиздаги энг муқаддас туйғулар зарбага учради. Инсоний қадр-қиммат саёзланди. Одамлар ўртасидаги меҳр-оқибат, иззат-хурмат қалб-сизланди. Одамлар бир-бирига ёт, беғона бўлиб, совуқ муносабатлар авж олди.

Шундай ҳолатлар ҳам борки, бир вақтда ёнма-ён яшайдиган икки кўшни бир-бирини танимайди. Қатагонликда ҳаётнинг тахшати азоби тортган хурматли ёзувчимиз Шукруллонинг «Афсус» қўямалари «Афсус» қўямалари билан ўқиб чиқдим. Очғин, китобнинг йилга ўйини. Ёзувчининг ўша йиллари бошидан ўтказган оғир, маънавий ҳаёт йўлини кўз олдигизга келтириб изтиробга тушасиз. Унинг халқига, оиласига бўлган ҳақиқий муҳаббати кишини ҳайратга солади, ёзувчининг темир продасига тасаннолар айтигинг келди.

Соёқ тузум кейинги етмиш йил давомида одамларимиз тарбияси, ахлоқ-одоби пасайишига, аялиги ҳолатлар юзага келишига сабабчи бўлди. Кимлардир тақдир қилиб, кимлардир андоза олиб яшадик. Миллий ахлоқ-одоб ва тарбиядан узоқлашдик, урф-одатларимиз, маданий ёлгорликларини оёқ ости қилдик. Ал-Хоразмий, Абу Райхон Беруний, Абу Али ибн Сино, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий каби бутун дунёга машҳур алломаларимиз бўла туриб ўзимизни саводсиз, маданиятсиз кўрсатишга уринганимиз одамга алам қилади. Мустиқилликнинг эркин шомоли тўғрисида кўпгина миллий урф-одатларимиз, удуларимиз қайтадан тикланмоқда, динга бўлган муносабат ўзгармоқда, ўзлигимизни англашга киришмоқдамиз. Эндилда келажак авлод тарбиясида, қадимий қадриятларини тиклаш замон талаби бўлиб қолди. Ҳозир республикамиз оғир иқтисодий давларини бошидан кечирмоқда. Ҳаммамиз улкан мансаб ва эзгу ниятларни амалга ошириш йўлида ақл билан ишласак, инсоф ва диёнатга эйд бўлган ишларнинг йўлини тўсасак, порлоқ кунларга эришишимиз аниқ. Чунки, ўш даврида етук ва баркамол бўлган қадимий қад-

риятларимиз мукаммал одоб ва илмга таянган. Яхши фазилат ва ақойиб хислатларни етук ота-оналардан, қолаверса бағри кенг ва меҳнатсевар халқимиздан ўрганишимиз керак. Агар оилада тарбияга кам эътибор берилса, бундай оиладан чиққан фарзанд енгил-елпи ҳаётга ўрганиб, тўғри яшашни хошламайдиган бўлиб қолади. Ҳаётнинг маънавий йўллари билан босиб ўтиб, фарзандларини ақил қилиб камолотга етказган, билим ва ҳаёт тажрибалари бой бўлган кишилар жамиятимизнинг маънавий бойлиги деб ўйлайман.

ОЛИЖАНОБ БЎЛИШ БАХТИ

Кейинги пайтда ёш иуларга хурмат билан ҳоли бери, катта ишлар олдидан қарияларнинг маслаҳати тинглаб, улардан фотиҳа олиш, таомдан сўнг дастурхон устида эзгу ниятлар айтиб фотиҳа ўқиш, одамларнинг бир-бирлари билан қўл олишиб қўриқилари, оила аъзолари овқатланиш учун дастурхон атрофида йиғилганда таомга биринчи бўлиб ота қўл узатиши, кўпчилик олдидан ўтаётган кишининг саломлашиб ўтиши, кўчаларда айниқса қўни-қўниларнинг уйи олдида ахлат ташламаслик, оқар сувни ифлос қилмаслик каби қанчадан-қанча инсоний фазилатлар унутилди бошла-ди. Кўча-кўйда, бола-ларнинг ноқўя ҳатти-ҳаракатларини қўриб турсак ҳам, уларга бепарво қараш-га ўрганиб қолдик. Мабодо панд-насихат қилсанг улардан ёки ота-онасидан: «Сизнинг нима ишингиз бор?» деган ҳақоратомуз танбех-ларини эшитишга ҳам тўғ-ри келарди. Бунини одоб-ахлоқ тарбиясининг инқирози, деб баҳолаш мумкин.

Болалигимда Собит исми-ли тенгқўрим папирос че-каётган эди. Қўшимча Зибўдун амаки келиб қо-либ, қўлогини чунонам бу-

радик, шундан бери у че-киш ҳақида ўйламай қўйдик. Шундай одамлар орамизда кўпайишни истардим. Оғир кунларда бир-биримиз-ни қўллаб-қувватлайдиган, меҳр-оқибат кўрсатиб, ўзаро биродарлик фазилатларини етук даражага олиб чиқади-ган вақт келди. Бунинг учун узоқ йиллар мобайнида мис-қоллаб тўпланган маънавий қадриятларни ёшларга чи-даб билан синдириш лозим. Умри давомида ҳаётнинг ач-чиқ-чучугини кўрган, ўзи ҳалол, соф виждонли ин-сонлардан маънавий озу-қа олиш кишиларимиз учун ҳаётнинг заруратидир. Афсус-ки, кўпчида эътиборсизлик тўғрисида бундайларнинг ак-сарияти назардан четда қо-ляпти.

Қадимда ота юзига фар-занднинг тик қараб гап қайтариши қатъий тақиқ-ланган. Падари-бузрукво-ри томонидан лаънатланган ўғил ёки қиз эса эл-юрт олдидан бошини кўтариб юрмаса, юзи шувут бў-либ, маҳалла-қўй, қарин-дош-уруғ олдидан унинг об-рўси қўнган. Бундай фар-занддан барча нафратлан-ган. Бу эса ўз навоистига энг оғир жазао ҳисобланган.

Мақтабларда адабиёт дар-си ўқитилди. «Адабиёт» сўзининг ўзгаи адабидир. Бо-лалардаги инсонийлик фа-зилатларини ўстиришда қатъий сабаблар катта аҳамият касб этади. Мен Тошкентда-ги 22-ўрта мактабда таҳсил олганман. Шу кунга қадар адабиёт ўқитувчимиз Мираҳ-мад ақанининг мазмунли дарсларини эркин эслай-ман. Ўқитувчимиз сифда салобат билан юрб, раво-н гапирар, адабиётдан тў-гарак ташкил этганди. Шеърхонли, бадиний ўқиш ва ахлоқ-одобга онд суҳбат-лари ҳақон ёлдам. Ўз-эрта баҳорда баррак уйи-раётганда кексалар яшайдиган уйнинг томига ўтмас-дан. Сабаби, Мираҳмад бўл-са, таъкидлашча, шу хонадонда буямиз ёки бу-ямиз ўтиришган бўлса, биз уларнинг олдидан катта гуноҳга ботардик. Мен ҳо-рир ҳам ўрта мактабларда ана шундай адабиёт муал-лимлари кўп бўлишини орзу қиламан.

Ким ким бўлишдан қатъий назар, у аввало ҳа-қиқий инсон бўлиб қолиши керак. Унинг инсонлиги эса эгалаган мансабига эмас, балки жамиятда тўтган ўрни, одамларга қайишши, одамийлик фазилатларига қараб белгиланади.

Эркин ЁҚУВОВ.

БУГУНГИ кўлга киритган мустиқ-лигимизни сақлаб қолиш ва уни му-стаҳкамлаш учун дўстлик энг зарур омиллардан бўлиб қолди. Ҳақиқий дўстлик бўлмаган ерда муваффақият, омад ва ютуқлар бўлган эмас, бўлмайди ҳам. «Бўлгани» эса сунъийдир.

Инсоний шундай бир фазилат борки, уни ҳаммамиз қадрлаймиз, кўз қорачи-ғидай асраб-авайлаб, садоқат кўрсатиш-га интиламиз. Бу, бир сўз билан айтганда — дўстликдир. Бироқ, гўзал фазилат бўлган дўстликни бирор ман-фаат, шунчаки зарурат, вақтинчалик муносабат деб тушунамаслик керак. Дўст-лик жуда самийий, беғараз, тинч-қуд-ратсиз бўлиб, заминда инсоний садо-қат, қадр-қиммат, вафодорлик ётиши керак.

* Инсоний фазилат

УМР ЗИЙНАТИ

Дўстлик яна шундай тушунчани, бу фақат бир неча таниш-билиш кишилар ўртасидаги муносабатларига бўлиб қо-май, оила ҳаётини, қолаверса, бутун жамият аъзоларини ҳам қамраб ол-ди. Шунинг учун донолар дунё тинч, дўстлар саломат бўлсин, дейишган. «Бизга олам тинч бўлиб, дўстлар сало-мат бўлса бас», деб бекорга айтилмаган бўлса керак.

Чиндан ҳам шундай фаровон турму-шимизда дунёда тинчлик барқарор бўлиб, инсоний муҳаббат — дўстлик, самийий ва мустаҳкам бўлса, чирой очса, бун-дан ортиқ бахт йўқи, албатта. Дили қо-нияти соф имомни ҳар бир киши дўст-лигини қадрлаб, у пўлдан қаттиқ, гул-дан юзик эканини ҳис этади. Ҳаётини дўст-биродарларисиз тасаввур этиб бў-лмайди. Инсонга дўст ҳақма вақт керак. Дўстсиз кишининг ҳаёти ҳеч нарча тў-лик, мазмунли бўлмайди. «Дўстсиз бо-шим — тўвсиз ошим» деб, бежиз айтиш-маган-да. Демак, шу мусаффо дўстлик-ни асраб-авайлайдиган, эъозлайдиган, гард-доғ юктирмайдиган кишиларингизна самийий, олижаноб, чин инсон десан арзийди.

Афсуски, беш бармоқ баробар бўлма-ганидек, ҳаётда дўстлигини бошқача ту-шунадиган кимсалар ҳам учраб туради. Айрим кишилар сизнинг мансаб-амали-ингиз, мол-давлатингизга ошно бўлиб ке-лади. Шулар кўйдан кетдимки, тамоми, бу дўстлар ҳам саробдек ғойиб бўлиб кетадилар. Агар сув юзасидаги тасоди-фий кўнликдек пайдо бўлиб қолганда сў-раймиз.

Ҳа, биродар, омонмисиз, ҳеч қў-ринмайсиз?

МУҲАББАТ... Сен кишиларнинг ақли-хушини, ўғирла-ган, ақд бовар қилмас, кўз илгасма, тушуниб бўлмас туйғусан.

Тахририятимизга келаятган мактубларнинг аксарияти шу буюк туйғу — муҳаббат ҳақида. Кўнгли охи, кўзи ёни билан битилган номлар. Бутун ҳам шундай бўлиб қолди. Тахририятга кириб бормасангиз, мактубимизга бир талай мактубларни тутиқайсиз. Уларни ўқиб, таҳлил қилдик. Кейин уларнинг айримлари билан сизларни ҳам таништирайлик.

* Қизлар дафтари

МУҚАДДАС ТУЙҒУНИ ТОПТАМАНГ

«Келинг, аввало ўзимни таништирай. Мен Гулмира Исмоилова. Ешим 25 да. Ик-кита фарзандим, қўлимда гулдай ҳунарим бор. Лекин худо мени бахтдан сиққан. Йўқ, мен ҳеч кимнинг усти-дан арз-од қилмоқчи эмасман. Фақат юрагимда-нинг шу оқ қорғога тўкиб солиб, бироз енгил тортмоқ-чиман.

Мана, у билан ажрашган-нимизга, тўғрироғи, унинг уйга келмай қўйганига 3 ойча бўлиб қолди. Уни унуттишга, эсламасликка ҳа-да рақат қилмайман... бироқ не қилай? Уйдаги жаминиқ ан-жомлар уни эслатади. Бо-лаларим эса «адасини» қўл-масаб, касал бўлиб қо-лишяпти. Яқинда қизим бир гап топиб келди. Қўшини болалар билан уришиб қо-лган экан, биттаси «Отаси-нинг бошқа қизи бор», деб масхара қилибди.

Она, омажон! — дея йиғлаб келди қизим, алу Пўлат, ақанининг бошқа қизи бор, дейди. Адаминг бошқа қизи бўлса, энди мен кимини ада қиламан?

У ҳам майли, кета ўғлим-нинг туғилган кўни эди. Меҳмонлар, қариндошларим «у»ни тоза куттишди. Ўзим ҳам келадим, деб ўйлагандим. Келиш у ёқда турсин, ҳат-то сиз ҳам қоқмади. Дас-турхон устида укам:

— Хўш, жиян! Совгалар ёқдимиз? Қайси бири ёқди? — деб сўради.

Ўғлим аввал совгалар турган столга қараб, жия-майди. Кейин ичкарига чопиб кириб кетди. Бир оядан сўнг у отаси бун-дан бир йил аввал оёққа қи-тан маънасини олиб чиқ-ди-да:

— Эсини бўласан, адам-нинг зўр! — деди қатъий. Вечора болаларим. Нико-виз ҳам отасини кута-кута ўхшаб қолди. Ўхтимола ўнгида келмаган отаси ту-шунга қараётган. Мен эса инсониятга тикилиб, ўйга то-ламан. Ўйлардир сизлар-нинг тиричилигига зор.

— Иш кўп, ҳеч вақт йўқ. — баҳона қилдилар.

Бундайлар мабодо бемор бўлиб ка-салхонага ётиб қолсангиз ҳол сўрагани ё боради, ё бормайди. Бундай пайтлар да ҳам «вақт йўқлигини» баҳона қи-ладилар. Аммо улар улфатчиликка, қуюқ-суёқ зиёфатларга, фойдаси тега-диган кишиларга вақт топадилар.

Кун-кеча автобусда олдинги ўрин-диқда ўтирган аёлнинг «қайқа кетаяп-сиз, оёсин» деган саволига заҳарханда-лик билан мана бундай жавоб берди:

Қўриб кетгүр, кудам касалхонада ётудим. Ўртами-индин чиқиб қолар экан... Шунга бирров бориб келмасам, кўрагига сасиб ўладим...

Беморни кўргани борган одам самий-ий, чин юракдан ҳол сўраган экан, бе-морнинг дардида малҳам бўлмас экан. Дил оғритишни, сунъий мулозаматлар-нинг нима ҳолати бор!

Бир дам олиш кўни уйимизга уч-тўрт танишлар келиб қолди. Ўзбекчилик, қуюқ-суёқ овқат қилдик. Аммо улар ке-йинчалик бизни «хасис, пишқиб бўлиб қо-лангиз», дастурхонга ичкилик қўйма-ганимизни анча гап-сўз қилишди, уйи-мизга келмай қўйишди. Мулоҳаза қи-либ қолдик. Демак, гап одамгарчилик-да, хушнуд меҳмондорчиликда, лаазлати дастурхонда эмас, сарфит арақда экан-да? Бунинг устига бармаст билан суҳбат қўриб ўтиришнинг нақадар азоб-изти-роб эканини бир ўйлаб кўринг, бунга унча-мунча одам тоғат ҳам қилолмай-ди. Бундай суҳбатда мантқиқ ҳам бў-лмайди.

Халқимизнинг яхши одат-анъаналари бор: тўқин дастурхон атрофида дўст-биродарлар йиғилишиб, чойхўрлик, наво-ийхонлик, бедихонлик, машрабхонлик, шеърхонлик билан, ширин гуфторлик билан вақтларини ўтказишган.

Оилада, маҳаллада, иш жойларида дўстлигини устун қўйиб ишаган Мирзо Юсуф маҳалласида истиқомат қилувчи уч пиру-бадаллаб оила ҳақида шифо-қорликда 50-60 йил эълускиз ишлаган. Шу маҳаллага раислик қилган кишилар. Дўстлик, бир-бирига бўлган хурмат, из-зат, самийий бўлгани учун кўз очиб кўрган турмуш ўртоқлари билан 50-60 йил турмуш қўриб қўша қариганлар. Буларнинг 4-5 фарзандлари ҳалол эл хизматиди. Булар Тошўлат Усмонов (педагог), Мутал Ҳошимов (шифокор), Сайфуддин Иброҳимов (муаллим) каби-лар. Булар билан суҳбатлашар экансиз маза қиласиз. Чунки улар тирик тарих, ширинсухан одомонадирлар. Бу оила бошқаларнинг йўратли умрлари дўст-лик, ҳалол меҳнат, касбга муҳаббат би-лан суғорилган.

Дўстлик бугунги кунда шунинг учун ҳам муҳим бўлиб қолдики, Ўзбекисто-нимизнинг мустиқлигини мустаҳкам-лаш, уни гуллашти-яштиш учун, иқ-тисодий тараққиёт йўлига чиқиб олиш учун дўстлик, ҳамкорлик, бирдамлик энг асосий омил эканини унутмаслик керак.

Саъдулла СУЛТОНОВ,
халқ таълими аълочиси, олий тоғфа-даги фахрий ўқитувчи.

Мактублар, мактублар. Бир-биридан ачинарли, ки-шини ўйга тодирувчи. Мана, қўлимизда яна бир хат. Уни қўлимизга олиб келган мактубнинг ажабланиб қолдик, ундан сатрлар кел-тирамиз.

«У билан мен бир-биримиз-ни севардик, Орадан кунлар ўтди. У харбий хизматга йитилдик бурчини адо этиш учун жўнади. Уйи-мизга совчилар кела бошла-ди... Онамга бир йигитни севишимни, у бизнинг ра-йонданлигини айтди. Сов-чилар қистайвершигандан сўнг, ота-онанинг гапига қараб ўтиришмади. Тўй кўни ҳам белгиланди.

Нихоят, у харбий хиз-матдан қайтиб келди. У бўлган воқеани эшитгандир. Мен ўша вақтларда унинг кўзига қандай қарайман деб ўйлардим.

Кунлардан бир кун биз бир-биримизни кўчада уч-ратиб қолдик. У менга, мен унга бир неча дақи-қа термулб турдик. У ҳеч нарса демеди...

Ҳозир уч фарзандим бор. Ўғлимга унинг исминини қўй-ганман. Ҳаётим ёмонмас, аммо начора, тақдир экан...»

Хатларини ўқий туриб, бировга ачинасан, бировдан нафратланасан.

«Биз бирга ўқиймиз. Аниқ-роғи, мен бу мактабга ўт-ганимга бир йил бўлди. У жуда ҳам гап. Қўрнинишдан гердайган, аммо сезиб бў-лмайдиган қамтарлиги, маъзо, гоҳида ўйчан боқинилари, ўткир нигоҳи ўзига ром қилди мени.

Аммо, начора, қандай қилиб унга айтишни, ши-ринча бўлса-да севгимни изҳор қилишни билмайман. Кимга, қандай айтишни билмайди, киши... Ўғлимни ибод, ҳаё, қиз боладик ту-рури тўстган. Аммо мен бир нарсасига хурсандим. Ўши-тинимча, бу буюк туйғу, Аллоҳнинг неъматиди. Ҳар кунга насиб қилавермас экан... Мен унинг бориға ишонманам.

Яна бир мактубдан сатр-лар: «Мен озарбайжон ми-латига мансуб бир йигитни севаман, у ҳам мени севади. Уни ёқтиришим оийимнинг қулоқларига етди. Шун-да улар: «Мен сени унга бариб-бир бормайман», — де-дилар. Нима қилишга бо-шим қотиб қолди. Менга мас-лаҳат беринг».

Ҳа, муҳаббат нафақат олий туйғулар, балки кел-ажатимизнинг фаровонлиги-ни ҳам таъминловчи омил-ларнинг биридир. Чунки ин-сондан ҳаминча яхши сўз, яхши ҳоҳиша, яхши инсон ва ширин туйғулар қол-моғи керак. Чунки шу гўзал фазилатларини ин-сонини улуғлайди, эъозлай-райди».

Дилдора ОРИПОВА,
Фотина ОТАХОНОВА.

Қўлга гул тутиб, халғга чўлган қизалоқ. Бахтинг, ораунг гул очсин.

Равиль Альбеков сурати.

* Шахсий фикр

ПАҲЛАВОН МАҲМУД АВЛОДЛАРИМИЗ

ИСПАНИЯДА ўн олти кун давом этган Олимпиада ўйин-лари ҳам аяқланди. Спорт ишқибозлари ойна жаҳондан кўз узолмай, ҳажжон ва интиқ бўлиб ўтирган кунлар орқада қо-лди. МДХ—45 та, АҚШ—37 та, Олмония 30 та олтин медал-ли олиб, ўшбу бўлиб ўтган Олимпиадада ҳам спортнинг кўпгина турлари бўйича етакчилик қилдилар. Олтин, кумуш, бронза медалларнинг совриндорлари, умуман (мардик-қаққонлик майдонига тушиб), Олимпиадада ўйинларида қатнашганларнинг барчалари гурур ва ифтихор билан мамлакатларига қайтди-лар. Бу Олимпиадада Хитой спортчилари сувга сакраш, тез юриш, теннис бўйича юксак маҳоратга интиланг бўлсалар, Кубанинг бокс, баскетбол, волейбол командалари курашчи-лигини янада кучлироқ намоён этди. Африка мамлакатлари ҳам енгил атлетика бўйича олдинда одимлаб бораётганлари олам аҳлини беҳад қувонтирди...

Афсусларинки ери шундаки, 92 йил Олимпиада ўйинлари, ўтган барча Олимпиада ўйинлари каби, мусулмон мамлакат-ларида ҳали ҳам катта спортга катта интилиш бўлмаётгани-гини кўрсатади. Тўғри, айрим турлар бўйича унчалик муваф-фақиятли бўлмасам, спортчилар майдонга тушди. Лекин... спорт мусулмонлар қонига унчалик оммавий равишда сингиб кетолмаётганининг гувоҳи бўлдик. Мана энди дўпчин ерга олиб қўйиб ўлайдиган вақт келди. Айниқса, Ўзбекистон спортни учун бош қотириш, қайғуриш ўзимиз учун ҳам фойда-дан холи бўлмасди. Мустиқлик давлатининг мустиқли ва кучли Олимпиадада командаси бўлиши кераклигини ҳеч ким беэти-бор қолдирмайди. Кейинги Олимпиадагача тўрт йил муҳлат бор. 200 йил Олимпиадаси эса Ўзбекистонда бўлиши ҳам мумкин. Бу ҳақда Президентимиз тақлифи бор. Ўйш, келаси Олимпиадалар учун биз нималар қилишимиз керак. Ҳеч бўл-маса биз ўшанда ўзимизнинг спортчилар билан фахрлана оли-мизми? Спортнинг бирор соҳаси бўйича, Олимпиадада юқори натижага эришиш учун спортда икчиқойил ўзгарши қилиш зарур. Ўрта Осиё муҳитига, қонига яқин спорт турлари учун айниқса жонбозлик керак бўлади. (Масалан кураш, енгил ат-летика, чавандозлик, сувада сузиш). Шу билан бирга волейбол, баскетбол, бокс каби омман ўзига жалб этадиган спорт турлари, айниқса, диққат марказида бўлмоғи керак. Яна шун-ки ҳам унутмаслик лозимки, Олимпиада шоҳсулпасига айтилик биргина сузувчинини кўтармоқчи бўлмас, аввало яхши тренер-лар, юзлаб жаҳон стандартига мос келадиган очик ва ёпиқ сув ҳавзалари, волейбол, баскетбол учун юзлаб янги майдон-лар керак бўлади. Биргина юқори малакали боксчини етиш-тириш учун минглаб ёш боксчиларни тарбиялаш лозим бўла-ди. Курашда ҳам, чавандозликда ҳам шундай. Бу жуда оғир, машаққатли, лекин ўта шарафли меҳнатдир. Бу меҳнат шун-чалик муқаддас ва шарафлики, бировлар олимларини, айрим давлат раҳбарларини, ҳатто айрим давлатларини билмаслиги мумкин, аммо Олимпиада шоҳсулпасига кўтарилган спортчини дунё халқлари ҳеч қачон унутмайлар. Шундай баланд хо-ҳиш-қўраш кўтарилган биргина спортчи ўз мамлакатинин, ўз хал-қининг ҳақ қилган рекомла ва китобларга қараганда ҳам юксак-роқ кўтар олсин мумкин. Айнан, шунинг учун ҳам қийинчи-ликлардан, тўқсилардан, машаққатлардан қўрмай курашши шарт ва мумкиндир. Боринки, юқори ўринлар эгалаганган тақдирда ҳам (биз эндигина атақ-чеҳак қилаётган мустиқлик ҳалқимиз, бизникининг халқ унчаллик айб йўл) ҳеч бўлмаса спорт — гуллалиқ, қаққонлик, ботирлик бўлиши учун ҳам бу гунинг, келажакнинг соғлиғи бўлгани учун ҳам йигитларимиз, ҳатто қизларимизда омман равишда спортнинг барча тур-ларида уларнинг синаб кўрадиган қўлизи имкониятлар, фу-рсатлар келди.

Спорт — Ватон, халқ шон-шухратини ҳимоя қиладиган шундай буюк бир бахти, бунинг учун ҳар қандай қийинчи-ликларини енгиб, майдонларга тушиш фахрлидир. Аммо спорт-нинг айрим турлари борки, бунда фақат миллий қобилиқа ўра-либ қолмиш керак эмас. Масалан, Мустиқликнинг биринчи йилидоғқо малум бўлдики, бизда миллий кураш ишқибоз-лари бексис экан, Нур устига ало нур, Миллий кураш тур-ларини йўқотмаслик мумкин. Лекин афсуслар бўлсинки, Олим-пиадада «бухороча», «Фарғонача» деган кураш усуллари йўқ бил-хас эркин кураш, дўзод, самбо кураш усуллари мав-жуд. Бизнинг курашлар айниқса эркин курашга анча яқин туради. Фақат қонун-қондалари бироз бошқачароқ. Шунинг учун биз миллий курашчиларимизга дуч бўйишдан тал олинган кураш қондаларини ҳам пухта ўргатиб боровасак, жаҳон май-донларида паҳлавон Маҳмуд авлодлари учун шону шарафдан ўзга нарса бўлмайди. Умуман ўзбек учун спортнинг барча турлари оинқ. Фақат ирода ва интилиш керак. Машаққатли машқларнинг маваси ширин бўлади. Баъзан қийинча спортчи ҳам дунёнинг катта спортчиларини доғд қолдириши мумкин. Мен Ўзбекистон спортига ишонман. Унинг келажак порлоқ бўлиши табиий. Агар биз шу ишни бугундан ва астойдил бош-ласак, айниқса мактаб, институт, катта-кичи қорхоналар раҳ-барияти, спорт раҳбарлари ҳар бир маҳоратли йигит-қизга астойдил ердан берса, уларни талайқа олса, ўзбекининг пах-таси, олтини анга жуда катта спорт обрўси, спорт шон-ша-рафи (қўлишши) мумкин.

Агар бизнинг спортчилар келгуси Олимпиада ўйинларида тўлақонли, курашчан ҳақда мустиқлик команда сифатида иш-тирок этлоса, ўйлайманки, бу ўзбек халқи тарихига олтин харфлар билан ёзилган мустиқлик ҳақи бўлади.

Ўзбек халқи тиришқоқ халқ. У наққонлида японлардан қо-лишмайди. Ботирлиқдан руслардан кам эмас. Маҳоратда аме-рикаликларни ҳам ортда қолдириб кетиши мумкин. Дунёнинг бироз ерида ўзбек халқидек хотираси ўткир халқ бўлган эмас. Фақат бу халқ 130 йил мобайнида боксчилар тўғрисида ўзини кўрсата олиш имкониятига эга эмас эди. Мана шунинг учун ҳам биз техника, илм-фан тараққиётида ривожланган мамлакатлардан анча орқада қолиб кетдик. Спортда ҳам ай-нан шундай бўлди.

Умумида Турон ботирлари, қайси мамлакатда кучли пах-лавон чиққан бўлса, уша мамлакат пахлавонини билан олиниш иштиғи билан яшайлар. Ишонман, хотираси кучли халқда халқ бу иштиғи ўлган эмас. Мустиқчилик тўғрисида ушбу ку-рашчилик иштиғи қайта ўйлановчидир. Ва айнан мана шу иш-тўғрисида келажакда ишонсан бўлади.

Ўзини кўрсатмоқчилигини энг тинч, ҳалол ва мардона йўли—спорт курашидир. Бунини унутмаслик керак.

Шухрат ОТАБЕК ҲАЛИ

«Бешик боласи — бек бола» дейди халқимиз. Сен ҳам ўз юртингнинг чина-

кам беги бўлиб улғай, пиринтойин! Содиқ Маҳмамов сурати.

* Китоб жавониниқизга

ФОЙДАЛИ ВА ЗАРУР РИСОЛА

«ЎҚИТУВЧИ» нашриёти томонидан чоп этилган ўшбу рисолини Ўзбекистон Рес-публикаси Халқ таълими вазирлигининг ўқув-ўсибиёт маркази умумий таълим мактаблари, ўрта махсус ҳамда ҳунар-техника билим юртлари ўқитувчилари учун қўлланма сифатида тавсия этган. «Одобнома саҳифаларидан» туркумида яратилган асарнинг муаллифлари

АМЕРИКА Қўшма Штатларнинг «Женерал Моторс» концерни 1980 йил автозаводларида йилгилги энгил автомобилларнинг даярли 50 фоизини ишлаб чиқарган бўлса, ҳозирги кунда 32 фоизга тушиб қолди. Мутахассисларнинг фикрича, бу ҳол халқаро бозорда концерн заводларидан чиқадиган автомобилларнинг харидори камайиб бориши таъсири, деб баҳоланди. Натижада заводлардан чиқадиган автомобилларни тезкорлик билан камайтиришга тўғри келди...

Хўш, бундай катта ва бакуват концерн нима сабабдан ўзининг илгирги маъқили йўқотиб қўйди? Бу саволга жавоб бериш учун 10 йил илгирок ишлаб чиқарилган автомобилларга бир назар ташлаб кўриш керак бўлади.

1970 йилларгача ушбу концерн заводларидан чиқадиган автомобилларнинг ўртача қуввати 1500 кга тўғри келиб, 100 километр йўл босиш учун 25 литргача яхши сифатга эга бўлган бензин сарф қилинар эди. Албатта, бу йилларда жаҳон бозорига бензин нархи жуда ҳам арзон бўлиб, ҳайдовчига ҳаёрат унча билинмас эди. Бунинг устига америкаликлар 110 йил мобайнида жуда катта, бакуват энгил автомобилларда юришга ўрганиб, бу одатдан қайтиш анча қийин туюларди. Шу сабабдан бўлса керак, «Женерал Моторс» концерни завод автомобилларини 1980 йилгача Американинг ўз бозорига ҳам бозори чаққон эди. Концерн эса бунга кўникиб, бозорга ўз машиналарини энди ихчамроқ қилиб олиб чиқиш масаласини ўртага ташлади. Натижада, 1980 йил бошларида «Деймлер Бенц» концерни машиналарини ўз харидорларини ҳам олишини қаматиб қўйди. Шу йиллардан илгирок автомобилларнинг 1980 йилдан бошлаб бу бозорда Япония энгил машиналарини харид қилинадиган бўлиб қолди ва бир йилда 2 миллионга яқин машина сотилди. Кейинги 10 йил ичида Япония ишбилармонлари «АҚШ ва Канада билан шартнома тузишди. Қисқа вақтда ҳаммаси бўлиб 11 та завод куриб, ишга туширилди. Заводларнинг умумий қуввати ҳозир кингига 2,6 миллионни ташкил этади. Давлатлараро ишбилармонлик, ҳамжиҳатлик жуда ҳам кенг ва чуқур томир отиб кетиши натижасида машина ишлаб чиқарётган якка тўхтайин давлатни топиш анча қийин. Масалан, «Женерал Моторс» корпорациясига япон фирмаси «Исудзу»нинг 38 фоизи, «Дэву»-Моторнинг 50 фоизи, швед фирмаси «Саб-Скан»нинг 50 фоизи, Япония «Сузуки» фирмасининг 5 фоизи қарабди ва бу фирмаларнинг ҳомиши ҳисобланади. Ундан ташқари корпорация «Тойота» ва «Сузуки» билан битим — шартнома асосида иш юритишдади. «Женерал Моторс» концернининг бундай кенг алоқалари ва унга кераклигича ақча оқиб келиши уни улкан ҳомиш даражасига кўтарди-ю, бироқ доғруғи кетган «Кадиллак», «Пантис», «Бьюик», «Олдсмобил», «Шевро» ва бошқа автомобиллар бозори жуда ҳам суқасди. Уларнинг ўрнига ўзининг илгирги маъқили кўтарувчи, замон талабларига жавоб бериши автомобилларини ишлаб чиқариш жараёни ҳам пасайиб кетди, концерн шу кетишда кетса 10 йил ичида ўз қиёфасини буткул йўқотиши сезиларли бўлиб қолди. Натижада, концерн мазмурияти халқаро автомобиль бозорларида рақобатга чидам берадиган, замон талабига жавоб беришлик, янги ақча қиёфага эга бўлган жуда ҳам ихчам ва шинам энгил автомобиль ишлаб чиқариш борасида баш қотира бошлади. 1990 йилга келиб баъзи бир силжишлар бўлди.

Бу жумбоқлашган масалани тезкорлик билан ҳал қилиш ва «Женерал Моторс» концернининг илгиридан олиб чиқиш «Сатурн» бирлашмасига насиб этди. Нима сабабларга кўра «Женерал Моторс» концерни «Сатурн» бирлашмасини қўллаб-қувватлаётди, деган таъби бир савол туюлади. Энг асосий сабаблардан бири — кадрлар билан ишлаш масаласи. Бу ерда жуда ҳам юқори тақилли ва ихчам босқичга ўтилган. Масалан, бирлашма президентини заводнинг айланда спорт либосида бўлиб, ишчилар билан бирдорлар-ўртак сингари муомала қилади, ўзининг исми-шарифи билан эмас, балки оти билан чақирқиш ўзига қўради, ўзини шу гуруҳнинг азоси ҳисоблайди. Касба иттифок раҳбарлари билан худди ҳамкасблар сингари ўртоқларча муносабатда бўлади...

Шунга кўра бошқа майда бошлиқлар ҳам шу йўсунда иш олиб боришади. Ҳамма бошлиқларнинг иш жойлари битта катта хонада жойлашган. Катта бошлиқлар кичик бошлиқлар қай даражада ишлаётганини маълумотлар орқали эмас, балки кўзгү орқали кўриб, уларнинг ишини, юриш-турушини баҳолаб боришади. Ишчилардан олсак, уларда ишлаб тузиш тизмаси йўқ, ўзлари билан ишловчи ҳаммаси кишиларни ўзлари танабб олтишади. Шу кунда «Сатурн» заводда мутахассис сифатида малакаси жуда ҳам юқори даражада «Женерал Моторс» корпорациясига «Сатурн» заводини қўллаб-қувватлаётган бўлиб, 8 йил ичида 3,5 миллион доллар сарфлаб, бундан асосий мақсад кичик лит-рали энгил автомобиллар чиқариш ва ишлаб чиқарилган автомобилларнинг сифати Япония машиналаридан паст бўлмасдан, уларга қа-

раганда сифатлироқ бўлиши кўзда тутилган. Эндиликда эса «Сатурн» заводи концернининг тараққиётини 20 йилдирки, сулшти-рувчи омилардан кўтариб, Америка саноатида қайта куриш даврини амалий асосида бўлиш ва-зифаси юкланган десак, тўғри бўлади.

Энг қизғин, «Сатурн» концернининг энг илгир лабораторияси бўлиб, бунда меҳнат шартномаси ва юқори технология жараёни ра-наки 90 йилларнинг жумбоқли ма-салагини енгиш учун туртки бў-либ хизмат қилиш кўзда тутилган. Хўш, шу йўсунда иш олиб боришса, Америка келгусида Япония билан рақобат қила оладими-йўқми? Ал-батта, автомобилсозликнинг ўз анъ-аналари ва кўп йиллик таърибаси

* Муштарий
илтимосига кўра

**БОЗОРИ
ЧАҚҚОН
«ЖЕНЕРАЛ»
нега касодга
учради?**

Ҳурматли «Тошкент оқшоми» таҳриратини!

Газетанинг ҳар сонини мунтазам ўқиб борамиз. Айниқса авто-мобилларнинг ўзига бериладиган мақо-лалар бизни қизиқтириб қўяди. Эш-тишимизча, келгусида бизда ҳам ул-кан автозаводлар курилиб, шахри-мизда энг сара, олий тоғали маши-налар пайдо бўлар экан. Шунингдек, биз чет эл автозаводларининг фао-лиятлари ҳам қизиқамиз. Илтимос, бизга Американинг энг машҳур кор-порацияси «Женерал Моторс» ҳақи-да ҳам мақола берсангиз.

Наврий ПУЛТОВ,
автотуғуви.

бор, суперкомпьютер ёки чанани қайта ишлашга ўхшаган янги соҳа эмас. Ундан ташқари ҳар бир авто-мобилда 10.000 дан ортиқроқ турли деталлар бўлиб, бу детал-ларнинг конструкцияси тасмилла-штирилган, тайёр маҳсулотни мух-тасор қилиш жараёни муттасил давом этмоқда.

Автомобиль соҳасининг била-ғони Дейвид Дейвиснинг айтиши-ча, «Сатурн» жуда ҳам ихчам ва шинам машина чиқаришга аҳд қилган. Бу эса катта умидларни рў-ёбга чиқариш учун асосий омил бўлади.

Чунки бошқа ҳеч қайси бир Аме-рика фирмаси бундай ихчам ва шинам автомобилни Япония фирма-лари ҳамда «Тойота», «Ниссан» иш-тирокисиз шу кунгача ишлаб чи-қара олмаган. Эндиликда эса бош-қа япон фирмалари худдики билан Америка автомобилсозлик ман-баларини эгаллаб олмоқда. Япон автомобилларини хариди Америка бозорига кун сайин ўсиб бормоқ-да. АҚШ бозорига 1980 йилда 19,6 фоиз ва 1989 йили эса бу кўр-саткич 27,7 фоизга етди. Бу япон фирмалари ишлаб чиқарган 2,7 миллион машина Америка халқи-га сотилди, деган гап, 1990 йилдан бошлаб «Крайслер» концерни жу-да ҳам ихчам ва шинам «Додж-Омни» ва «Пепсит-Хорайзон» ма-шинасини ишлаб чиқаришни тўх-татган, концерн японлар ишлаб чиқарган машиналарини сотишга ил-хиссоланиш йўлига ўтди ва шу ор-қали бозорда кичик автомобиллар-нинг сотиш маъқилини ўшаб тура олди. «Форд» бирлашмаси эса «Эскорт» ва «Меркурий-Трайсер» («Мазда» нусхасига ўхшаш) ма-шиналарини ишлаб чиқаришни тўх-тилган талабга жавоб бера ола-диган, рақобатга бардош бера ола-диган энгил автомобилларини иш-лаб чиқаришга муяссар бўлди.

Хулоса қилиб айтганда, ихчам ва шинам машиналар ишлаб чиқариш борасида кейинги 20 йил ичида «Женерал Моторс» жуда ҳам ор-қанда қолди кетган бўлса, 80 йил-ларда «Крайслер» ва «Форд» кон-цернлари анчагина муваффақият-га эриш олдилар ва машиналар-нинг қўллаб харид қилиш учун маб-са яратдилар.

Мутахассисларнинг фикрича, Аме-рика шу беш йил ичида «Сатурн» сингари ихчам заводлар курилиши тўғрисида ўз маъқили автомобил боз-орларида тиклаб олиш мумкин. 1990 йил «Сатурн» заводида ҳам-маси бўлиб 1000 донга автомобиль иш-лаб чиқарилган бўлса, 1995 йилга бориб, бу кўрсаткич 360.000 донга етиши мўлжалланган.

Нима учун «Сатурн» Америка са-ноатида ниқобий бўрилиш ясаши керак?

Биринчи мантқий жавоб шуки, «Женерал Моторс» кейинги 20 йил ичида Япония саноати ўта ривож топиб Америка саноатини орқанда қолдирилганини тан олди ва бу қо-лоқидан чиниш йўллари кидира бошлади. Қолоқидан эси негизан ривожланган технологияда ҳам эмас, ёки омиларнинг ишлаш ус-

лубида ҳам эмас, деб топилди. Япон-ларнинг асосий ютуғи бошқариш ти-зимсида экан: бошлиқларнинг ўз хо-дими билан ўта одоб билан гап-лашадиган, маҳсулот беришчи ёки юборувчи ҳамкасблари билан, савдо агентлари билан, истеъмолчилар би-лан ишончли иш юртишида деб то-пилди. Бу муаммони ишончли ҳал этиш учун заводга ишчилар Аме-риканинг 38 штати танлов асосида жой-лардаги касба уюшмалари томони-дан қабул қилинади. «Сатурн»га иш-га кирган ходим «Женерал Моторс»-нинг бошқа фирмаларида ишлаш-дан воз кечиши лозим. Соатбай иш ҳақи ўрнига ишчилар йиллик маош олишади (34.100 доллар) бу маошнинг 20 фоизи шартнома асосида тўлана-лади.

Албатта маҳсулотнинг сифати, иш-лаб чиқариш ва компаниянинг фой-да олишчи бевосита боғлиқ бўлади. Ишга олинган ишчиларни биринчи йилда уларнинг оладиган маоши фақат маҳсулотнинг сифатига бево-сита боғлиқ бўлади. Агарда гуруҳда яроқсиз топилганлари камроқ бўл-са, гуруҳ аъзолари тўла маош оли-шади. Маҳсулот омиги билан чиқар-илган бўлса — муқофот олишади. Ишчиларнинг ўртача ёши 38, кон-цернининг бошқа заводларида эса 43 ёш атрофида бўлади. «Сатурн»да аёл ишчилар 20 фоизни ташкил қи-лишади. Албатта «Сатурн» истиқбо-ли фақатгина малакали ишчиларда-гина эмас, балки тақомиллашган ян-ги жиҳоз ва технологияда ҳамдир.

Ундан ташқари гуруҳ бўлиб иш-лаш услуби, ишлаб чиқариш ресур-сларини юқори наф билан ишлатиш ва ишлаб чиқариладиган маҳсулот-нинг сифатини муттасил равишда та-қомиллаштириш — Япония фирмала-рида поток линияси ўрнига гуруҳ-ма-гуруҳ ишлаш услуби ааж олди ва янги натижалар берди.

«Сатурн» заводи шу кунда авто-мобил йиғиш учун ўзининг дега-тебли, куч узатмасини, кузовини ва асосий ўрнатилган панелларини қўл-лаб ишлаб чиқармоқда.

«Сатурн»нинг биринчи маҳсулоти учта нусхали машина бўлиб, нархи 1995 дан 11775 долларга баҳола-нган. Бу завод ўз автомобилларини кафолатли тузатишни ҳам бўйига олган бўлиб, йўлларда автомобил-ларга техник хизмат кўрсатувчи са-роойчалар доим ишлаб туради. Агар-да харидор ўчун машина ақинира-маган бўлса, у машинани 30 кун ичида, 2400 километр йўл босгунча қайтариб бериш имконияти бери-лади.

«Сатурн» автомобилнинг кўзга ташланиб турадиган ангилларидан бири, бу автоматлаштирилган гидро-механик куч узатмаси бўлиб, у элек-трон системаси орқали бошқарила-ди. Иккинчиси, «Сатурн» кузови жуда ҳам пишиқ ва пухта каркас асосида ясалган бўлиб, автомобилларда кон-струкциясиз яхлит бирикни таъмин-лаб туради. Бу ҳол эса йўловчилар хаёфсизлигини юқори даражада таъминлайди. Кузовнинг атик кетган қозурга тўсинлари пўлатдан, тик тушган қозурга ва уларнинг қопла-малари эшик ва капотларига ўра-лиш кучига ўта бардош беришчи по-лимерлардан тайёрланган.

«Сатурн»нинг асосий мақсади кел-гусида наф олишга умид боғлаган, Чунки наф олишнинг ҳам бу турдаги ихчам ва шинам кичик автомобил-ларни кўп наф келтирмайди. Лекин автосалонларга жуда ҳам қўллаб харидорларни жалб этиб, бундан кат-тароқ ва қимматроқ машиналарини сотиш учун шароит яратилди. Ун-дан ташқари АҚШ ҳукумати томони-дан фирма чиқарётган машиналар учун маълум миқдорда бензин сарфланиши мўлжалланган бўлади. Шунинг эътиборига олиб, кичик маши-наларини чиқариш орқали катта ма-шиналарини чиқаришга имкон ярати-лади.

«Женерал Моторс»нинг бир юту-ғи шундаки, 90 йилларга келиб, ав-томобилларнинг янги нусхаларини иш-лаб чиқариш даврини анчагина қис-қартирди. Режалари бўйича шу йўл ичида бу ерда чиқариладиган автомобилларнинг, яъни энгил ва юк машиналарини янги нусхаларини иш-лаб чиқиб, уларни тезкорлик билан конвейер усулида қўлланилиши мўл-жалланган. Албатта бошқа компания-лар бундай таъбирларга пули ҳам, қудрати ҳам етмайди. Бир мисол, 1990 йилда «Женерал Моторс» кор-порацияси шунча кўп янги нуска автомобиллар ишлаб чиқардики, бу-ларнинг умумий соми «Форд», «Крайслер», «Хонда» ва «Тойота» фирмаларининг ишлаб чиқарган ян-ги автомобил нусхаларидан ҳам кўпроқдир.

Юқорида қайд этилган фирма ёки компанияларнинг бегўтху ўсиши учун асосий негиз — рақобатдир. Булар бир-бирини енгиш учун ке-чакунду ҳаракатда бўлишади. Ҳаракат салгина камаяса, бошқиси ютиб ке-тади. Халқаро автомобил бозорла-рида рақобатчилар қанчалик кўп бўлса, шунча харид қилиш осон ва арзон бўлади...

Шунинг учун ҳам автомобилсозлар бежиз айтишмайди: рақобат йўқ жойда харидор кўп ақча тўлайди ва олган молдан азия чекади. Мана бу нақл собиқ иттифок автомобил-созлик заводларига айтилган гапдек туюлади.

Демак, истиқлол йўлида Узбекис-тонда битта эмас, бир неча авто-мобил заводларини курилиши мақ-садага мувофиқдир. Бу нарсга яқин-кечада амалга олиниши ишо-намиз.

Худойберган МАМАТОВ,
Тошкент автомобиллар ва йўллар
институтининг автомобиллар кафедр-аси профессори.

Муҳаррир
Эркин ЭРНАЗАРОВ.

ТИЖКОРАТ ЖАБАРАЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

ТАШКИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ МИЛЛИЙ БАНКИ

Ҳайкалтарошлар, рассомлар, декораторлар, дизайнерлар!
Эшитмади, демаслар!

Сизларга ўз ижодий имкониятигингиз намоён этишингиз
учун нодир имконият берилмоқда!

Ўзбекистон Республикаси ташқи иқтисодий фаолият миллий банки оверупо реконструкциялаш ва ривожланиш банки номидан Оверупо банкнинг Лондондаги янги қароргоҳи атриумлари иштерери энг яхши лойиҳаси учун халқаро конкурс ошлангилгини маълум қилади. Конкурс шартларига мувофиқ унинг иккинчи босқичига ўтган барча қатнашчилар 2000 эжо (2.758 АҚШ доллари) миқдори олади. Конкурс ғолиби 6.000 эжо (8.274 АҚШ доллари), иккинчи ўринни олг 4.000 эжо (5.585 АҚШ доллари) мукофотини олади.

Оверупо банки тақлифи билан қизиққан барча кишиларни миллий банкка му этишларини сўраймиз, сиз бу ерда конкурс шартлари билан батафсил таниши Бизнинг манзилгоҳимиз: Тошкент шаҳри, Й. Охунбобоев кўчаси, 24-уй. Тошкентдаги телефонлар: 33-18-45, 33-65-58.

ДИҚҚАТ!

Қишга тайёрларлик кўриш мақсадида қуйидаги иссиқ-лик марказларида (им) иссиқ сувнинг вақтинча тўхтати-лиши режалаштирилмоқда:

ИМ-1 «Шимол-Шарқий» 7 сентябрдан 11 сентябргача
ИМ-2 «Қора-сув» 5 октябрдан 9 октябргача
ИМ-3 «Гарбий» 14 сентябрдан 18 сентябргача
ИМ-4 «Шимол-Шарқий» 21 сентябрдан 25 сентябргача
ИМ-5 «Чилонзор» 14 сентябрдан 18 сентябргача
ИМ-6 «Жанубий-Шарқий» 7 сентябрдан 11 сентябргача
ИМ-7 «Авдиқуровчилар» 5 октябрдан 9 октябргача
ИМ-8 «Сергели» 21 сентябрдан 25 сентябргача
ИМ-9 «Янги Чилонзор» 28 сентябрдан 2 октябргача
ИМ-10 «Шимол-Гарбий» 28 сентябрдан 2 октябргача
Маълумот олиш учун телефонлар: 62-68-36; 62-65-55.

Корхона ва ташкилотларнинг раҳбарлари диққатига!

«Техника — ҳаётга» кичик корхонаси қуйидаги лойиҳа реализация қилиш ва жойларга етказиб бериш бўйича буюртмалар қабул қилади:

— Овоз қучайтиргичли МСК-100—103 кичик ши-фофона комплекси.
— УП-100—103 «Степ» қучайтиргичи.
— ПТУ—60 саноат телевизон қурилмалари.
— ЭР—12Р2 элктрография аппарати.
— РЦ—А4, Эдика—С—11 қучайтиргичли стол аппа-ратлари.
— Германияда ишлаб чиқарилган принтерлар учун 13 мм. бўёқ ленталари.
— 5,25 720 кбт ва АҚШ, Бельгияда ишлаб чиқарил-ган 1,2 мб дискетлари.
— МДХ, Тайванди ишлаб чиқарилган турли хил мик-рокалькуляторлар.
— Ортех, Листвица, Ятрань ёзув машинчалари.
— Канада, Япония, АҚШда ишлаб чиқарилган радио телефонлар.
— 40 каналли «Ойва» радиостанцияси.
— ВН—2В ҳаво совитгичлари.
— ЦПР5—01 ва ЦР2—25 центрифугалар.
— ПФ—0,5 ва ФК—3,5 роторли плазмафарез аппа-ратлари.
— УАС—1—2, УАС—1—5, УАС—10 универсал ав-томат сигнализаторлари.
— Псков—25 ва Электроника Б1—10 гаплашиш учун мўлжалланган қурилмалар.
— К—16010 концентратори (8 номерли кичик АТС).
— РИФ К1151—4 концентратори.
— Турли хил телефон аппаратуралари.
— АТМ—69/2 шаҳар таксофонлари.
— БВИРЛ — иккиламачи қўлланиладиган кундузги ёритиш лампасининг блоки.
— ЭД 706 м электрон соатлари.
— ДС—1005 билмиларни назорат қилиш комплекси ва бошқа хилдаги асбоблар.
Мурожаат учун телефонлар: 78-02-49, 78-40-43.

Тошкент автомобиль транспорти ва йўллари олий билимгоҳи

(ТАПО)
8 ОИЛИК ПУЛЛИК ТАЙЕРЛОВ КУРСЛАРГА ТИНГ-ЛОВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Тайёрлов курслари Тошкент шаҳри ва Тошкент ви-лояти районларида яшовчи ўрта маълумотли ёшлар, мак-таб ўқувчилари қабул қилинади. Машинида математика, физика, она тили ва адаби-ятдан кириш имтиҳонлари дастурига биноан, ўзбек ва рус тилларида олиб борилади. Хужжатлар 1 сентябрдан 30 сентябргача қабул қили-нади.

Ўқиш — 1 октябрдан бошланади.
Ўқиш муддати — 8 ой (ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда).

Ўқишга кирувчилар қуйидаги хужжатларини топира-дилар:
Ректор номига ариза.
Аттестат нусхаси ёки ўқиш жойидан справка.
2 та фотосурат (3х4 ҳақма).

Манзилгоҳимиз: Тошкент шаҳри, 700047, Пролетар кў-часи, 20-уй. «Б» корпус 259-а хона.

Юнусов районидида А. Қодирини номли Маданият уйи 1992—1993 йил учун қуйидаги курсларга қабул эълон қилади.

Маншай тўғараклар: бичиш-тиқиш, а) 2 йиллик, б) тез-лаштирилган (3 ойлик); радио-телевизор устаси (6-ойлик); ҳамширалар; ошпазлик; ўзбек тили тўғарида; араб тили тўғарида; сураткашлик;
Музея тўғараклари: фортепиано синфи; ҳозирги замон рақс тўғарида; ўзбек миллий рақс тўғарида; гитара син-фи; доирачилар тўғарида; дуторин қизлар синфи; клавиш-ли электр-музыкавий асбоблар синфи.

Сиз шунингдек, фото-киноаппаратлар гуруҳи ҳамда ўзинингиз қизиқтирган бошқа тўғарак ва курсларга ёзи-лишингиз мумкин.
Курсларга ёзилиш ҳар кун соат 10 дан 18-гача давом этади.

А. Қодирини номли маданият уйи — бу сизнинг мада-ний ўчоғингиз.
Бу ерда дўстлар ҳамда оила аъзоларингиз билан ке-либ, дам олиб, ҳордиқ чиқаришингиз ҳам мумкин.
Сизларни ҳар кун кутамиз!
ВИЗИТИНГ МАНЗИЛГОҲИМИЗ: Ғани Мавлонов (со-биқ Тимирязов) кўчаси, 52-уй, 19-автобуснинг «Шорс кў-часи» бекати, 42-йўналишдаги такси ва 24-троллейбуснинг «5-стопоматогини полициясини» бекати.
Қуйидаги телефонга мурожаат қилинг: 35-42-68.

МУҲТАРАМ ТЕЛЕТОМОШАБИНЛАР ВА РАДИОТИНГЛОВЧИЛАР!

Ўзбекистон худудида намоиш этиладиган бар-ча телекўрсатувлар ҳамда радиоэшиттиришлар ҳақида олдидан батафсил маълумот бериб бо-рувчи республикадаги яққаю-ягона нашр — «ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ГАПРИМИЗ ВА КУРСАТА-МИЗ»ГА

1993 йил учун ОБУНА ДАВОМ ЭТМОҚДА

ОБУНА БАҲОСИ: бир ойда — 8 сўм 75
тиин.
бир йилга — 105 сўм.
Нашр кўрсаткичи — 75490.

Обуна «Союзпечать» ташкилотлари ҳамда ало-қа бўлимларида чекланмаган миқдорда қабул қилинади.

Мабодо, жойларда обунани расмийлаштириш билан боғлиқ саволлар туғилса, «Шарқ» нашрият-матбаа концернининг Матбуот тарқатиш агентли-гига (телефони: 33-58-72), ҳамда Ўзбекистон Алоқа вазирлиги Республика Матбуот тарқатиш марказига (телефони: 33-60-78) ёки ҳафтанома таҳририятга (телефони: 33-32-93) мурожаат қи-лишингиз мумкин.

ИЖАРАДАГИ «ТОШКЕНТ ТЎҚИМАЧИЛИК КОМБИНАТИ» ИП-ГАЗЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ

Тошкент шаҳрида доимий яшайдиган ИЙИРУВЧИ, ТЎҚУВЧИ, РАКЛИСТ, ПАР-ДОЗЛОВЧИЛАРНИ, ҚАЙТА УРАШ, ПИЛИК-ЛАШ, ПИШИТИШ МАШИНАЛАРИНИНГ ОПЕ-РАТОРЛАРИНИ ҲАМДА ТОКАРЬ, ФРЕЗЕРЧИ-ЛАРНИ

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ ХУРМАТЛИ ТОШКЕНТЛИКЛАРИ

Агарда корхонамизга шогирд сифатида ишга кирсангиз, мана шу нуфузли ва юқори иш ҳақи тўланадиган касбларга эга бўласиз.

Якка тартибда ўқиш муддати — 3 ойдан 6 ойга-ча. Ўқиш давридаги олийк маош 1000 сўмдан 2500 сўмгача. Ўқиш тугаллангандан сўнг ишбай ҳақ тўланади. Олийк маош 3000 сўмдан 7000 сўм-гача. Комбинатнинг ҳар бир ишчиси тушдиқ учун ҳар бир иш кунига қўшимча 15 сўмдан олади.

Тўқимачиларнинг болалар босчаларига бўлган талаби тўла қондирилади. Бирлашма ўзининг тиббиёт-санитария қисми, поликлиникаси, сиҳат-гоҳи, Тошкент деңгизин бўйида оромгоҳи, кашшоф-лар оромгоҳи, «Тўқимачи» спорт мажмуи ва Ма-даният саройига эга.

Бўлимлардаги ошхоналар, мева-сабзавот ва озиқ-овқат дўконлари, буғ-ҳамомлари, пардоз-андоз хоналари ва сартароҳхоналар билан жи-ҳозланган маиший мажмуаларнинг ҳаммаси ишчи-лар хизматида бўлади.

Бирлашмада тақчил саноат ва озиқ-овқат мол-лари билан савдо қилинади.

Шахсий уй-жой ва бог участкаси қуриш учун ер олишга қулай имкониятлар мавжуд.
Агарда Сиз шаҳар теварагидида турсангиз, сизни ишга ва ишдан сўнг уйингизга хизмат автобуси олиб боради.

Корхонамиз қуйидаги районларга хизмат авто-бусларининг доимий маршрутларини ташкил қил-ган: Юқори Чирчиқ, Чиноз, Янгиёй, Ўрта Чирчиқ, Қибрай.

Агар меҳнатингизга яраша иш ҳақи, қайд этил-ган қулай маиший имкониятларга эга бўлишни хоҳласангиз, Сизни Қўшбеги кўчаси, 6-уйда жой-лашган расмийлаштириш бўлимида кутамиз.
33, 34, 45, 69, 79, 182-автобуслар; 2, 6, 13, 16-троллейбуслар; 7, 9, 11, 24, 28-трамвайлар билан бориш мумкин. «Тўқимачилик комбинати» бекати.
Телефонлар: 53-97-09, 53-18-72, 53-97-05, 53-23-93.